

**MTA Law Working Papers
2023/20**

**A bírói kinevezések szabálytalansága az EUB és az EJEB
gyakorlatában (A Getin Noble Bank ügy)**

Madarasi Anna

ISSN 2064-4515

http://jog.tk.mta.hu/mta_lwp

*Társadalomtudományi Kutatóközpont – MTA Kiválósági Kutatóhely
HUN-REN Centre for Social Sciences – MTA Centre of Excellence*

Madarasi Anna¹

**A bírói kinevezések szabálytalansága az EUB és az EJEB
gyakorlatában
(A Getin Noble Bank ügy)**

I. Bevezetés

A tisztességes eljáráshoz való jog *sine qua non*ja, a bírói függetlenség elve, amely a tagállamok közös hagyományában gyökerezik és az állampolgárok jogállamba vetett bizalmának az előfeltétele. A törvényes bíróhoz való alapjog tényleges és hatékony megvalósulása pedig alapvető követelmény a jogállami alapokon szervezett alkotmányos demokrácia fenntarthatósága körében.² Ezek a követelmények azonban nem csak tagállami, hanem uniós szinten, horizontális és vertikális irányban egyaránt kulcsfontosságúak, ugyanis az Európai Unió minden állampolgára számára garantálni kell, hogy bármely tagállami bíróság előtt lévő ügyében törvény által létrehozott, független és pártatlan bíróság jár el, hiszen az egyének igazságszolgáltatási rendszerbe vetett bizalmának megőrzése alapvető cél, és a tagállami bíróságok nemcsak nemzeti bíróságként, hanem az uniós jog végrehajtása során uniós bíróságként működnek. Ha a függetlenségük sérül, akkor nem képesek az EUSZ 2. cikkében foglalt értékek védelmére, azok közül is elsősorban a jogállamiság fenntartására. Az Alapjogi Charta 47. cikke ezt alapjogi szempontból is megfogalmazza, amikor rögzíti a hatékony bírósági jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot mindenki számára, aki az ügyében az uniós jog alapján őt megillető jogra hivatkozik. A tagállami bíróságok függetlenségének nem csak vertikális, hanem horizontális irányban is nagy jelentősége van a kölcsönös elismerés elvére figyelemmel, ami az európai uniós működés motorja. Ha a kölcsönös bizalom elveszik, akkor az egész uniós jogrendszer működésképtelenné válik.

A bírói függetlenséggel kapcsolatban ugyanakkor az Európai Unió jogrendszere az elmúlt években egyre több olyan kihívással szembesült, amelyek alapjaiban érintik a jogállami működést és vetnek fel újabb és újabb kérdéseket annak értelmezésével kapcsolatban. Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) és az Európai Unió Bírósága (EUB) által hozott ítéletek tucatjai foglalkoznak most már a bírói függetlenséggel, amely az ítélkezési gyakorlatban egy sokrétű jogi fogalomként jelenik meg.³ A portugál *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*⁴ ügy úttörőnek számított az EU alapértékeinek érvényesítésében, és ez volt az első olyan döntés, amelyben az EUB 2018-ban fontos elvi tételeket rögzített a bírói függetlenséggel kapcsolatban. A portugál ügyben hozott döntés óta számos, a bírói függetlenséggel kapcsolatos ügy került az Európai Unió Bírósága elé, amelyek közül kiemelkedik a lengyel igazságszolgáltatási rendszer átalakítása nyomán indult eljárások száma, ezáltal a bírói függetlenség témaköre az elmúlt hat évben az európai alkotmányos tér egyik központi jelentőségű kérdésévé nőtte ki magát.⁵ Ezekben az ügyekben sok esetben az alkotmányos demokráciákban korábban magától

¹ bíró, Fővárosi Törvényszék.

² Orbán Endre: Hazai és uniós fejlemények a bírói függetlenség értelmezése köréből, MTA Law Working Papers 2021/9., <https://jog.tk.hu/mtalwp/hazai-es-unios-fejlemenyek-a-biroi-fuggetlenseg-ertelmezese-korebol>.

³ Rafael Bustos Gisbert: Judicial Independence in European Constitutional Law, European Constitutional Law Review, Volume 18, Cambridge University Press, 2022. december 4., 591-620. oldal, <https://doi.org/10.1017/S1574019622000347>.

⁴ Associação Sindical dos Juizes Portugueses kontra Tribunal de Contas ügy, C-64/16, 2018. február 27-i ítélet.

⁵ Orbán Endre: Hazai és uniós fejlemények a bírói függetlenség értelmezése köréből, MTA Law Working Papers 2021/9., <https://jog.tk.hu/mtalwp/hazai-es-unios-fejlemenyek-a-biroi-fuggetlenseg-ertelmezese-korebol>, 15. oldal

értetődőnek tekintett alapvetések kérdőjeleződtek meg, és az EUB az ítéleteiben reflektál az EUSZ 2. cikkében megfogalmazott alapértékek tartalmával kapcsolatban kialakult politikai és akadémiai vitákra is. Ahogy Koen Lenaerts, az Európai Unió Bíróságának elnöke írta, „az európai integráció a történetének egy meghatározó időszakával néz szembe.”⁶

A jelen tanulmány az EUB-nak a Getin Noble Bank⁷ ügyben hozott ítéletét vizsgálva foglalkozik a bírói kinevezési eljárás során felmerülő szabálytalanságokkal kapcsolatos európai emberi jogi és uniós gyakorlattal. A tanulmány témájának különös jelentősége van akkor, amikor az akadémiai élet meghatározó szerzői között diskurzus folyik az európai demokrácia fogalomról, annak tartalmáról⁸ és a hagyományos értelemben vett demokrácia fogalomhoz való visszatérés lehetséges megoldásairól, amelynek immanens része – különösen a lengyel igazságszolgáltatási reform tapasztalatai alapján – a bírói kinevezési eljárás. Ezzel kapcsolatban például Pawel Filipek megállapította, hogy jelenleg Lengyelországban a bírói kinevezési eljárások eredménye nem mentes a politikai befolyástól, ami végeredményben veszélyezteti a bírói függetlenséget. Ezért szerinte a lengyel igazságszolgáltatási reformot követően bevezetett kinevezési eljárás szabálytalan és összeegyeztethetetlen az uniós joggal, valamint az Emberi Jogok Európai Egyezményének (EJEE) követelményeivel.⁹ Ha ez az állítása igaz, akkor az olyan további, azonban a jelen tanulmány terjedelmi keretein túlmutató kérdéseket vethet fel, például, hogy mi lehet a szabálytalanul kinevezett bírák által hozott döntések sorsa, ami alapvetően érintheti az állampolgárok mindennapi életét is és különösen jelentős kérdés ez az őszi lengyel országgyűlési választások eredményének az ismeretében.

A tanulmányomban azonban először röviden a bírák kinevezési eljárásának szabályozása során a nemzeti és az európai hatáskörök egymáshoz való viszonyával foglalkozom, majd a Getin Noble Bank ügy során, az előzetes döntéshozatali kérelemmel kapcsolatban felmerült dilemmákat és az EUB ezekre adott válaszait vizsgálom, amelyeket számos kritika ért, ugyanis volt olyan kérdés, amelyben az EUB a kialakult gyakorlattól eltérő és szokatlan megoldást választott. Ezt követően pedig az ügyben hozott érdemi döntést mutatom be, amelynek során elengedhetetlen az európai bíróságok, az EJEB és az EUB gyakorlata által, a bírói kinevezési eljárások szabálytalanságának vizsgálatára kialakított standardok bemutatása.

II. Nemzeti kontra európai hatáskör a bírák kinevezési eljárásának szabályozására

Az európai integráció fejlődésének eredményeképpen az Európai Unió egy, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség, amelyben tiszteletben tartják az alapvető jogokat és a tagállamok eltérő jogrendszereit, illetve jogi hagyományait. A belső határok lebontásával, az állampolgárok szabad mozgásával egyidejűleg természetesen megvalósult a bírói ítéletek szabad áramlása is.¹⁰ Ennek egyik legfontosabb eleme kezdetektől fogva a kölcsönös bizalom elve, ami a tagállami bíróságok horizontális együttműködését jelenti. Az alapvető szabály e területen az, hogy *exequatúr* eljárás lefolytatása nélküli elismerésre és a más tagállamban hozott bírói ítélet tartalmi felülvizsgálata nélkül kerülhet sor a határozatok

⁶ Lenaerts, Koen: New Horizons for the Rule of Law Within The EU, German Law Journal, Volume 21, Special Issue 1: 20 Challenges in the EU in 2020, January 2020, 34.old., DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2019.91>.

⁷ BN, DM és EN kontra Getin Noble Bank S.A. ügy, C-132/20, 2022. március 29-i ítélet.

⁸ Armin von Bogdandy: European Democracy: A Reconstruction through Dismantling Misconceptions, ELTE Law Journal, No. 1 (2022), ojs.elte.hu, Bobek-Bodnar-von Bogdandy-Sonnevend: Transition 2.0: Re-establishing Constitutional Democracy in EU Member States, Nomos 2023.

⁹ Filipek, Pawel: Defective judicial appointments and their rectification under European standards in Bobek-Bodnar-von Bogdandy-Sonnevend: Transition 2.0: Re-establishing Constitutional Democracy in EU Member States, Nomos 2023.

¹⁰ Lenaerts, Koen: New Horizons for the Rule of Law Within The EU, German Law Journal, Volume 21, Special Issue 1: 20 Challenges in the EU in 2020, January 2020, 32.old., DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2019.91>.

végrehajtására.¹¹ Ehhez azonban valamennyi tagállami bíróságnak bíznia kell abban, hogy a tagállamok bíróságai ugyanolyan elkötelezettek az Unió alapját képező értékek védelme, különösen az eljárásban érintett személyek alapvető jogainak védelme iránt.

Az EUSZ 49. cikk, amely biztosítja bármely európai állam számára annak lehetőségét, hogy az Unióba való felvételét kérje, pontosítja – ahogyan erre a Bíróság is hivatkozik a Getin Noble Bank S.A. ítélet indokolásában –, hogy az Unió olyan államokat tömörít, amelyek szabadon és önkéntesen csatlakoztak az EUSZ 2. cikkben említett közös értékekhez, köztük a jogállamiság értékéhez, tiszteletben tartják ezeket az értékeket, és elkötelezettek azok érvényesítése mellett. Ezért a bírói függetlenségnek, mint a jogállamiság egyik sarokkövének az érvényesítése és a tiszteletben tartása is csatlakozási kritériumok, azonban a tagállami bírák kinevezésére vonatkozó eljárás szabályainak megállapítása a tagállamok hatáskörébe tartozik, de a szabályozás kialakítása során eleget kell tenniük az általuk önkéntesen vállalt nemzetközi kötelezettségeknek.¹² A tagállami bírák az ítélező tevékenységük során nemcsak a tagállami jogrend keretei között döntenek, hanem tevékenységük során az uniós jogot is alkalmazzák, illetve érvényesítik az EJEE által biztosított védelmet és fontos szerepet játszanak a jogállamiság fenntartásában az Unión belül, ezért az uniós jog és az EJEE követelményeinek is meg kell felelniük. Az európai integráció kiterjedtségére és mélységére tekintettel, a tagállamok e tekintetben fennálló kötelezettségei kiemelt jelentőséggel bírnak.

A kölcsönös bizalom elve mellett, kiemelendő másik fontos tényező az EUSZ 19. cikk (2) és az Alapjogi Charta 47. cikke alapján a hatékony bírói jogvédelem és a tisztességes eljáráshoz való jog érvényesülése, amelynek biztosítása során a nemzeti bíróságok az EUMSZ 267. cikkében biztosított előzetes döntéshozatali mechanizmus által, párbeszédet kezdeményezhetnek a Bírósággal. Ez az eljárás (amire a későbbiekben a Getin Noble Bank ügy kapcsán még részletesebben visszatérek) biztosítja az uniós jog egységes értelmezését és alkalmazását, illetve garantálja, hogy a polgárok az uniós jog alapján, az EU területén egyenlő védelmet élvezzenek.

Ahogy tehát fentebb utaltam rá a tagállami igazságszolgáltatási rendszerek kialakítása nemzeti hatáskörbe tartozik, ebből következően a bírói kinevezésre vonatkozóan sincsen egységes európai eljárás, ennek a rendjét a tagállamok maguk határozzák meg. Az eljárásnak azonban minden esetben garantálnia kell a hatékony jogvédelem és a tisztességes eljáráshoz való jog tényleges érvényesülését, amely kizárólag egy törvény által létrehozott, független és pártatlan bíróság előtt lehetséges. Ezzel kapcsolatban Lenaerts emlékeztet arra, hogy a tagállami szabályozásnak a bírói függetlenség elvével való kompatibilitásának vizsgálata során a Bíróság semmilyen formában nem akarja átalakítani a nemzeti igazságszolgáltatási rendszereket, ugyanis azok szabályozásának a kialakítása a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartozik. Az EUB azt vizsgálja csupán, hogy a tagállami bírósági szervezetre és a bírákra vonatkozó szabályok összhangban vannak-e a bírói függetlenség elvének értelmezése során meghatározott standardokkal.¹³ Ez azonban egyáltalán nem egyszerű feladat, hiszen ahogyan Kees Sterk is rámutatott az Európai Unió tagállamai jelentősen eltérnek egymástól gazdasági fejlettségük és szociális helyzetük, valamint különböző történelmük, jogi hagyományaik és jogi gondolkodásuk miatt. Ebből következően az uniós és európai emberi jogi standardok másképpen működnek a különböző országok saját összefüggésrendszerében, ami miatt Sterk felhívja a figyelmet arra, hogy az egyes tagállami szabályozások összehasonlításakor kizárólag

¹¹ Gombos Katalin: A bírói függetlenség kérdése az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában, <https://kuria-birosag.hu/hu/kuriai-dontesek/gombos-katalin-biroi-fuggetlenseg-kerdese-az-europai-unio-birosaganak-gyakorlataban>.

¹² Grzęda kontra Lengyel Köztársaság, 43572/18 számú ügy, 2022. március 15-i ítélet, 340. bek., Juszczyzn kontra Lengyel Köztársaság, 35599/20 számú ügy, 2022. október 6-i ítélet, 208. bek.

¹³ Lenaerts, Koen: New Horizons for the Rule of Law Within The EU, German Law Journal, Volume 21, Special Issue 1: 20 Challenges in the EU in 2020, January 2020, 33.old., DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2019.91>.

a jogszabályi szövegek vizsgálata torz eredményhez vezethet.¹⁴ Ez összhangban áll az Európa Tanács mellett működő Európai Bírák Tanácsadó Testületének (CCJE) véleményével is, amely szerint a formális szabályok önmagukban még nem jelentenek garanciát arra, hogy a bírói kinevezések politikai befolyástól mentesen, pártatlanul és objektív szempontok alapján történjenek.¹⁵

A probléma összetettségét mutatják a European Network of Councils for the Judiciary (ENCJ) által az elmúlt 6 évben végzett kérdőíves felmérések eredményei¹⁶ is, amelyekben a bírák a saját országuk kinevezési és előmeneteli szabályaival kapcsolatos kérdésekre válaszoltak. Ezekből az derült ki, hogy a bírák Európa szinte minden országában kritikusak a kinevezésekre vonatkozó tagállami szabályozással és az előmeneteli kiválasztás esetében pedig még rosszabb a helyzet. Átlagosan a válaszadók 20%-a gondolja úgy, hogy az első bírói kinevezés során nemcsak az objektív szempontok értékelése történik, míg Magyarország, Olaszország, Portugália, Spanyolország és Horvátország esetében átlagosan a válaszadók 40%-a volt ezen a véleményen. Ez az eredmény sokkal rosszabb a magasabb szintű bírói pozíciókba történő kinevezésekkel kapcsolatban: Spanyolországban a válaszadó bírák 65%-a, Magyarországon 52%-a, Németországban 34%-a, Olaszországban 36%-a és Portugáliában 38%-a gondolja úgy, hogy a bírói előmenetel során nem az alkalmasság és a szakmai tapasztalat a kiválasztás során érvényesülő legfőbb szempontok. Mindezek alapján elgondolkodtató, hogy vajon a bírák kinevezésére és előmenetelére vonatkozó tagállami szabályozások minden esetben valóban megfelelő objektív eszközöket biztosítanak-e a legalkalmasabb minőségű bíró jelölt kiválasztására és kinevezésére.¹⁷

Az EJEE és az uniós jog azonban csak minimum követelményeket határoz meg a bírák kinevezésére irányuló eljárással kapcsolatban. Általános elv, hogy a kinevezés nem történhet önkényes módon és az igazságszolgáltatási rendszer bármely átalakítása során az államok nem veszélyeztethetik az igazságszolgáltatás függetlenségét, és nem csökkenthetik a jogállamiság értékének védelmi szintjét.¹⁸ Az eljárás célja, hogy olyan személyek kinevezését eredményezze, akik garantálják a törvényhozástól, a végrehajtó hatalomtól, a bírósági szervezet más szerveitől, más bíraktól és az eljárásban részt vevő felektől, illetve a közvéleménytől való függetlenséget. Ezzel összhangban az EJEE tisztességes eljáráshoz való jogának követelményeit és a hatékony bírói jogvédelem uniós elvét, az EJEB és az EUB ítélezési gyakorlatával összevetve a bírák kinevezésére irányuló eljárás alapvető feltételei, hogy 1) a bírák kinevezésére vonatkozó szabályokat törvény állapítsa meg, (2) a bírói tisztségre pályázók közül a kiválasztás a szakmai alkalmasság objektív értékelése alapján történjen, (3) a bírák kiválasztása tisztességes

¹⁴ Sterk, Kees: Some reflections on the selection and promotion of Judges in European Law, 2023. március 10., Maastricht University, Eleven 2023.

¹⁵ Consultative Council of European Judges, Report on Judicial, Independence and Impartiality in the Council of Europe Member States 2017, 16. bekezdés.

¹⁶ ENCJ Project on Independence and Accountability: 2022-2023: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/GA%20Ljubljana/ENCJ%20Report%20Indicators%20IAQ%202022-2023%2025%20May%202023%20with%20links.pdf>, 2021-2022: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/GA%2022/ENCJ%20Report%20IA%26Q%202021-2022%20adopted%20GA.pdf>, 2020-2021: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Reports/ENCJ%20Rport%20IA%26Q%202020-%202021%20adopted%20GA%202%20June%202021.pdf>, 2019-2020: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/Reports/ENCJ%20report%20IAQ%202019-2020%20adopted%20GA%202020.pdf>, 2018-2019: <https://pgwrk-websitemedia.s3.eu-west-1.amazonaws.com/production/pwk-web-encj2017-p/GA%2019/ENCJ%20IAQ%20report%202018-2019%20adopted%207%20June%202019%20final-july.pdf>.

¹⁷ Sterk, Kees: Some reflections on the selection and promotion of Judges in European Law, 10 March 2023, Maastricht University, Eleven 2023., 9. oldal.

¹⁸ Grzęda kontra Lengyel Köztársaság, 43572/18 számú ügy, 2022. március 15-i ítélet Grzęda 323. bekezdés, Repubblica kontra Il-Prim Ministru, 2021. április 20-i ítélet, C-896/19 számú ügy, 63. bekezdés.

eljárásban történjen, és (4) lehetőség legyen a kinevezési eljárásban hozott döntés bírósági felülvizsgálatára.¹⁹

III. A Getin Noble Bank ügy

1. Az ügy tényállása

A Getin Noble Bank S.A. ügyben²⁰ a lengyel Legfelsőbb Bíróság az EUMSZ 267. cikke alapján előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztett az EUB elé 2020. március 10-én. Az alapügy tényállása szerint 2017-ben Lengyelországban több fogyasztó kérte, hogy a bíróság kötelezze a Getin Noble Bank S.A.-t, hogy egyetemlegesen fizessen meg számukra 175.107,10,- lengyel zloty (kb. 39 485 euró) törvényes késedelmi kamatokkal növelt összegét. Arra hivatkoztak, hogy a svájci frankban nyilvántartott jelzálogkölsön-szerződésben foglalt indexálási mechanizmus, valamint a jelzálogjog bejegyzésének a hitelezés első három hónapjában történő megtagadása esetére szóló csomagbiztosítási záradék tisztességtelen szerződési feltétel volt. A bíróság az elsőfokú ítéletben kötelezte a Getin Noble Bank S.A.-t, hogy fizessen meg a felpereseknek összesen 16.120,12,- PLN (kb. 3634 euró) törvényes késedelmi kamatokkal növelt összeget, és jogellenesnek nyilvánította a kölcsönszerződés azon szerződési feltételeit, amelyek lehetővé tették a bank számára a svájci frank árfolyamának önkényes meghatározását, figyelmen kívül hagyva a Lengyel Nemzeti Bank által meghatározott átlagárfolyamot. A másodfokon eljáró Wrocław Fellebbviteli Bíróság helyben hagyta az elsőfokú ítéletet, majd az alapügy felperesei felülvizsgálati kérelmet terjesztettek elő a Legfelsőbb Bíróságon.

A lengyel Legfelsőbb Bíróság az eljárást felfüggesztette és előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordult az EUB-hoz, amelyben arra hivatkozott, hogy a 93/13/EGK tanácsi irányelv²¹ 7. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében a tagállamoknak biztosítaniuk kell a közigazgatási vagy bírósági felülvizsgálat lehetőségét a szerződési feltételek tisztességtelenségének megállapítása céljából, és a lengyel jog erre vonatkozóan bírósági felülvizsgálatot ír elő. A kérdést előterjesztő bíróság úgy vélte, hogy a szerződési feltételek tisztességtelenségét vizsgáló tagállami szervnek minden feltételnek meg kell felelnie ahhoz, hogy az uniós jog értelmében vett bíróságnak minősüljön. Ezzel kapcsolatban azonban kifejtette, hogy a másodfokon eljáró Wrocław Fellebbviteli Bíróság ítélkező testülete három olyan bíróból állt, akiknek függetlensége a bírói kinevezésükkel összefüggő körülményekre tekintettel megkérdőjelezhető.

A Legfelsőbb Bíróság arra hivatkozott, hogy a másodfokú tanács leghosszabb szolgálati idővel rendelkező bírójának első kinevezésére 1978-ban, tehát akkor került sor, amikor a Lengyel Népköztársaság kommunista állam volt és a fellebbviteli bíróságra történő későbbi kinevezése sem demokratikus, illetve pártatlan szervek döntéseinek következménye volt. Ezenkívül a kommunista rezsim megszűnése után a Lengyel Népköztársaságban egyáltalán nem ellenőrizték, hogy az e rendszer alatt kinevezett bírák tiszteletben tartották-e az igazságszolgáltatás függetlenségének elvét a rendszer fennállása idején. Kifejtette továbbá, hogy 1998-ban, amikor a Wrocław Fellebbviteli Bíróságra kinevezték, akkor a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanácsnak a határozatait nem kellett indokolnia és azok nem is képezhették bírósági felülvizsgálat tárgyát. Megjegyezte továbbá, hogy a 2017. június 20-i

¹⁹ Filipek, Pawel: Defective judicial appointments and their rectification under European standards, 2. oldal in Bobek-Bodnar-von Bogdandy-Sonnevend: Transition 2.0: Re-establishing Constitutional Democracy in EU Member States, Nomos 2023.

²⁰ BN, DM és EN kontra Getin Noble Bank S.A. ügy, C-132/20, 2022. március 29-i ítélet.

²¹ A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv.

ítéletében a lengyel Alkotmánybíróság megállapította, hogy 2000 és 2018 között, amikor a másodfokon eljáró tanács másik két bíróját kinevezték a Wrocław Fellebbviteli Bíróságra, a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács nem működött átlátható módon és az összetétele alkotmányellenes volt.

A fentiek alapján a kérdést előterjesztő bíróság arra kereste a választ, hogy a hatékony bírói jogvédelemhez való jog tiszteletben tartásának biztosítása érdekében köteles-e hivatalból megvizsgálni azt, hogy a Wrocław Fellebbviteli Bíróság fentiekben leírt tagokból álló tanácsa, megfelelt-e a függetlenség és a pártatlanság követelményének, illetve figyelembe kell-e venni a bírói kinevezés módjának a vizsgált ügyre gyakorolt esetleges hatását. Az EUB 2019. november 19-i A. K. és társai²² ítéletére hivatkozott, amely szerint egy bírói fórum nem tekinthető függetlennek, ha a létrehozását megalapozó objektív feltételek, a jellemzői, valamint a tagjai kinevezésének módja jogos kétségeket ébreszthetnek a jogalanyokban. Eszerint az ítélet szerint ezeket a tényezőket összességükben kell vizsgálni és az említett fórum függetlensége vagy pártatlansága látszatának a hiányához vezethetnek, ami egyúttal sértheti a bizalmat, amelyet egy demokratikus társadalomban az igazságszolgáltatásnak a jogalanyokban kell keltenie.

A kérdést előterjesztő bíróság megjegyezte továbbá, hogy a 2019. december 5-i ítéletében a Legfelsőbb Bíróság az EUB-nak az A.K. ügyben hozott fenti ítélete alapján megállapította egyrészt, hogy a lengyel Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács nem pártatlan, és a törvényhozó, illetve a végrehajtó hatalomtól nem független szerv. Ezért az elé terjesztett felülvizsgálati kérelem elfogadhatóságának vizsgálata érdekében a bíróságnak a nemzeti jognak megfelelően meg kell vizsgálnia a felülvizsgálat tárgyát képező ítéletet meghozó ítélkező testület összetételének szabályszerűségét. Ebben az összefüggésben a kérdést előterjesztő bíróság arra kereste a választ, hogy összeegyeztethető-e az uniós joggal a jelen ügyben a fellebbviteli bíróság összetétele. Álláspontja szerint a három fellebbviteli bíró függetlensége és pártatlansága a bírói kinevezésük körüli körülmények miatt megkérdőjelezhető.

2. A kérelem elfogadhatósága

Az eljárás legtöbb kritikát kapott pontja az előzetes döntéshozatali kérelem elfogadhatóságának kérdése volt, ezért először érdemes részletesen vizsgálni az ezzel kapcsolatban felmerült dilemmákat. Az EJEB és az EUB az elmúlt években számos ítéleten keresztül alakította a bíróságok és a bírák függetlenségével kapcsolatos joggyakorlatát, többször olyan esetekben is, ahol bírák tettek fel kérdéseket a saját intézményi függetlenségükkel kapcsolatban.²³ A Getin Noble Bank ügyben az előzetes döntéshozatali kérelem elfogadhatóságának vizsgálata során a központi kérdés lényegében az volt, hogy az EUMSZ 267. cikke szerinti előzetes döntéshozatali eljárásban hogyan értelmezi az EUB a „bíróság” fogalmát.

A korábban már hivatkozott és úttörőnek számító portugál ügy alapján az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező bíróságnak meg kell felelnie a hatékony bírói jogvédelem kritériumainak, amelyek közé tartozik, hogy törvény hozza létre és független. Továbbá az EJEB az Egyezmény 6. cikke alapján az Ástráðsson ügyben²⁴ és az EUB az EUSZ 19. cikk (1) és (2) bekezdése, valamint az Alapjogi Charta 47. cikke alapján a Simpson döntésben²⁵

²² A. K. és társai kontra Sąd Najwyższy egyesített ügyekben 2019. november 19-én hozott ítélet, C-585/18, C-624/18 és C-625/18.

²³ A.K. és társai kontra Sąd Najwyższy egyesített ügyek, C-585/18, C-624/18 és C-625/18, C-585/18., 2019. november 19-i ítélet, IS elleni büntetőeljárás ügy, C-564/19., 2021. november 23-i ítélet

²⁴ Guðmundur Andri Ástráðsson kontra Izland, 26374/18. számú, 2020. december 1-i ítélet, 98. bekezdés.

²⁵ Simpson kontra Tanács és HG kontra Bizottság ügy, C-542/18 RX-II és C-543/18 RX-II, 2020. március 26-i ítélet, 74. bekezdés.

megállapította, hogy a törvény által létrehozott bíróság fogalma magában foglalja a bírák kinevezésének a folyamatát is.

A Banco de Santander ügyben²⁶ az EUB hivatkozott az állandó ítélkezési gyakorlatára, ami szerint annak értékeléséhez, hogy „az előzetes döntéshozatalt kezdeményező szerv az EUMSZ 267. cikk szerinti „bíróság” jellemzőivel rendelkezik-e – ami kizárólag az uniós jog alapján eldöntendő kérdés – az EUB meghatározott tényezők összességét veszi figyelembe, amelyek közé tartozik az, hogy jogszabály hozta-e létre, állandó jelleggel működik-e, hatásköre kötelező jellegű-e, az eljárása kontradiktórius-e, jogszabályokat alkalmaz-e, valamint hogy független-e”. Ebben a 2020-ban hozott ítéletében az EUB a függetlenséggel kapcsolatban a portugál ügyre hivatkozva hangsúlyozta, hogy „a nemzeti bíróságok függetlensége alapvető jelentőségű az EUMSZ 267. cikkben előírt előzetes döntéshozatali mechanizmust megtestesítő igazságügyi együttműködési rendszer megfelelő működése szempontjából, ugyanis ezt a mechanizmust csak olyan, az uniós jogalkalmazásért felelős fórum hozhatja működésbe, amely többek között a függetlenségre vonatkozó feltételt teljesíti”. Ebből lényegében az következik, hogy az előzetes döntéshozatali eljárásban a „bíróság” fogalmát ugyanazon követelmények alapján határozzuk meg, mint az EUSZ 19. cikke és az Alapjogi Charta 47. cikke alapján. Ezzel kapcsolatban továbbá Laenerts szintén úgy fogalmazott, hogy „az előzetes döntéshozatali eljárás szempontjából kulcsfontosságú, hogy csak független bíróságok kezdeményezzék azt, mert csak így garantálható, hogy a kérdést előterjesztő tagállami bíróság ne politikai megfontolások alapján terjessze elő az előzetes döntéshozatal iránti kérelmét vagy hajtsa végre a Bíróság ítéletét.”²⁷

Az EUB fenti gyakorlata alapján a Getin Noble Bank ügy eljárása során kétségek merültek fel azzal kapcsolatban, hogy az előzetes döntéshozatali kérelmet előterjesztő bíró egyáltalán jogosult volt-e a kérelmet előterjeszteni. Ennek oka, hogy a kérdést feltevő bírót 2018-ban nevezték ki, annak a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanácsnak a javaslatára, amelyről a lengyel Legfelsőbb Bíróság és az EJEB is megállapította, hogy sem a törvényhozó, sem a végrehajtó hatalomtól nem független²⁸. Továbbá az EUB a lengyel Legfelsőbb Bíróság 2018-ban kialakított két új kamarája létrehozatalának a körülményeit több ügyben is negatívan értékelte.²⁹ Ezért a lengyel ombudsman a Getin Noble Bank ügyben arra hivatkozott, hogy a kérdést előterjesztő bíró a saját bírói kinevezését érintő, a függetlenségét és pártatlanságát megkérdőjelező szabálytalanságok miatt nem jogosult előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni. Az ombudsman szerint a kérdést feltevő bíró az uniós jog és az EUB gyakorlata alapján nem tekinthető bíróságnak, ugyanis a bírói kinevezésével kapcsolatos szabálytalanságok olyan súlyúak, amelyekre figyelemmel nem felel meg a törvény által létrehozott bíróság követelményeinek, valamint komoly kétségek merülnek fel a függetlenségével és a pártatlanságával kapcsolatban.³⁰

Az EUB azonban az elmúlt évek során kialakított és hivatkozott gyakorlata ellenére, elfogadhatónak találta az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet és az indokolásában arra a megdönthető vélelemre hivatkozott, amely szerint, ha az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet valamely nemzeti bíróság nyújtja be, vélelmezni kell, hogy mint szervezet megfelel az EUMSZ 267. cikk értelmében vett „bíróság” minőséggel kapcsolatos uniós követelményeknek.³¹ Az EUB lényegében arra korlátozta a vizsgálatát, hogy a kérdést

²⁶ Banco de Santander ügy, C-274/14, 2020. február 21., 51. és 55-56. bekezdés

²⁷ Lenaerts, Koen: New Horizons for the Rule of Law Within The EU, German Law Journal, Volume 21, Special Issue 1: 20 Challenges in the EU in 2020, January 2020, 32.old., DOI: <https://doi.org/10.1017/glj.2019.91>.

²⁸ Filipek, Pawel: Drifting Case law on Judicial Independence, Verfassungsblog, 2022. május 13., <https://verfassungsblog.de/drifting-case-law-on-judicial-independence/>.

²⁹ Európai Bizottság kontra Lengyel Köztársaság C-791/19, 2021. július 15-i ítélet, W.Ż. ügy, C-487/19, 2021. október 6-i ítélet.

³⁰ BN, DM és EN kontra Getin Noble Bank S.A. ügy, C-132/20, 2022. március 29-i ítélet, 61-64. bekezdés.

³¹ BN, DM és EN kontra Getin Noble Bank S.A. ügy, C-132/20, 2022. március 29-i ítélet, 66. bekezdés.

előterjesztő bíróság, a lengyel Legfelsőbb Bíróság, mint intézmény, törvény által létrehozott bíróságnak tekinthető-e. Az indokolás szerint az állandó ítélkezési gyakorlatból ugyanis az következik, hogy az előzetes döntéshozatali eljárás keretében az EUB-nak – tekintettel a közötte és a nemzeti bíróság közötti feladatmegosztásra – nem feladata vizsgálni, hogy az előterjesztő határozatot a nemzeti bírósági szervezeti és eljárási szabályoknak megfelelően hozták-e meg.³² Az EUB-ot mindaddig köti a tagállami bíróság által hozott előzetes döntéshozatalra utaló határozat, amíg azt a nemzeti jog által biztosított jogorvoslati eljárásban nem vonják vissza. Ha valamely nemzeti vagy nemzetközi bíróság által hozott jogerős bírósági határozat arra engedne következtetni, hogy a kérdést előterjesztő bíró nem minősül törvény által létrehozott független és pártatlan bíróságnak, akkor a fenti vélelem megdönthető. A Getin Noble Bank ügyben azonban nem merült fel olyan adat, amely a vélelmet megdöntötte volna, ezért az EUB az előzetes döntéshozatal iránti kérelmet elfogadhatónak nyilvánította.³³

Egyes vélemények³⁴ szerint az EUB döntése visszalépést jelent a korábbi gyakorlatához képest, ugyanis lényegében visszautasította a kérdést feltevő bíró kinevezése törvényességének a vizsgálatát, illetve annak önálló értékelését, hogy a kérdést feltevő bíró, függetlenül a Legfelsőbb Bíróságtól, mint intézménytől, törvény által létrehozott bíróságnak tekinthető-e. Ez azért érdekes álláspont az EUB részéről, mert a Simpson ügyben az EUB maga állapította meg, hogy valamely bírói tanács összetételének a szabályosságát a bíróságok hivatalból kötelesek vizsgálni.³⁵ Ehhez képest a Getin Noble Bank ügyben az EUB saját maga tért el ettől a megközelítéstől és utasította vissza a vizsgálatot arra hivatkozással, hogy nem rendelkezett semmilyen információval, illetve nem tudott olyan jogerős határozatról, amely a fenti vélelmet megdöntötte volna.

Az EJEB 2022. február 3-án meghozta az Advance Pharma ügy³⁶ ítéletet, amelyben kifejezetten megállapította, hogy a lengyel Legfelsőbb Bíróság Polgári Kamarájába történő bírói kinevezésekre a nemzeti jogszabályok megsértésével került sor. Az EJEB indokolása szerint először is azért, mert a lengyel Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács javaslata alapján neveztek ki a bírókat és a Tanács nem tekinthető függetlennek a végrehajtó hatalomtól. Másodsorban pedig azért, mert a lengyel jogalkotó beavatkozott a kinevezések folyamatába, egy olyan határozat bírósági felülvizsgálati eljárásába, amellyel a Tanács hét polgári ügyszakos bíró kinevezését javasolta a Legfelsőbb Bíróságra, és a lengyel köztársasági elnök annak ellenére, hogy e határozat végrehajtását a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság felfüggesztette, mégis kinevezte őket a bírói tisztségbe. Az EJEB véleménye szerint a kinevezési eljárásnak ezek a szabálytalanságai olyan súlyúak, amelyek miatt a kérelmező ügyében eljáró tanács, amelynek tagja volt a Getin Noble Bank ügyben előzetes döntéshozatali kérelmet az EUB elé terjesztő bíró is, nem felelt meg a törvény által létrehozott bíróság követelményeinek és ezért megállapította az Egyezmény 6. cikk (1) bekezdésének a sérelmét.³⁷

Megjegyzendő, hogy az eljárási szabályzat 83. cikke³⁸ alapján az EUB-nak a Getin Noble Bank ügy eljárása során az EJEB Advance Pharma döntését követően lehetősége lett volna az eljárás szóbeli részét újra megnyitni és megvizsgálni egy "olyan új tényt, amely a Bíróság döntése szempontjából döntő jelentőségű lehet". Ezt az eljárási szakaszának 2021. július 8-án történt lezárását követően az ítélelhozatalig lényegében bármikor megtehetette volna. Az EUB azonban szigorúan értelmezte az eljárására irányadó határidőket és a döntésében csak azokat a

³² BN, DM és EN kontra Getin Noble Bank S.A. ügy, C-132/20, 2022. március 29-i ítélet, 70. bekezdés.

³³ Uo. 76. bekezdés.

³⁴ Filipek, Pawel: Drifting Case law on Judicial Independence, Verfassungsblog, 2022. május 13.

³⁵ Simpson kontra Tanács és HG kontra Bizottság ügy, C-542/18 RX-II és C-543/18 RX-II, 2020. március 26-i ítélet, 57. bekezdés.

³⁶ Advance Pharma SP.Z.o.o. kontra Lengyel Köztársaság ügy, 1469/20, 2022. február 3-i ítélet.

³⁷ Advance Pharma SP.Z.o.o. kontra Lengyel Köztársaság, 1469/20., 2022. február 3-i ítélet, 350. bekezdés.

³⁸ Rules of Procedure of the Court of Justice of 25 September 2012, https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/rp_en.pdf.

bíróági határozatokat vette figyelembe, amelyek az eljárás szóbeli szakaszának lezárásakor jogerősek voltak és „mivel a Bíróságnak az eljárás szóbeli szakaszának lezárásakor nem volt tudomása arról, hogy a kérdést előterjesztő bíró vonatkozóan jogerős bíróági határozatot hoztak volna, a bíró kinevezésére irányuló nemzeti eljárás esetleges szabálytalanságai nem eredményezhetik a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatatlanságát”³⁹, ugyanis ekkor az EJEB Advance Pharma ügyben hozott ítélete még nem volt jogerős. Az EUB azonban mégsem volt teljesen következetes, mivel a Getin Noble Bank ítélet indokolásában az EJEE 6. cikk (1) bekezdésének a sérelme kapcsán utalt az EJEB Reczkowicz-ítéletére,⁴⁰ amely 2021. július 22-én, a luxemburgi eljárás szóbeli szakaszának lezárása után született.⁴¹

A korábbi gyakorlattól eltérő döntés révén lényegében ellentmondás alakult ki az előzetes döntéshozatali eljárásban az EUMSZ 267. cikke alapján, illetve az EUSZ 19. cikk és a Charta 47. cikk alapján a hatékony bírói jogvédelem és az uniós jogot alkalmazó törvény által létrehozott bíróság fogalom értelmezése között. Az ítélet arra az értelmezésre enged következtetni, hogy az EUB mégis különbséget tesz az EUMSZ 267. cikke szerinti "bíróság", valamint az EUSZ 19. cikke, illetve a Charta 47. cikke szerinti "bíróság" között, és ez a formalista megközelítés a jogállamiság és a bírói függetlenség gyengébb védelmét eredményezi. Filipek szerint ezzel az értelmezéssel az EUB arra törekszik, hogy fenntartsa a nemzeti bírakkal való párbeszédet, még akkor is, ha ez szabálytalanul kinevezett bírák kérdéseire való válaszadást jelent, amivel azonban „a jogállamiság értékének a védelme átadja a helyét a bírói párbeszéd értéke védelmének.”⁴²

3. Az érdemi döntés

Ahogy a fentiekben utaltam rá, az előzetes döntéshozatali eljárásban a lengyel Legfelsőbb Bíróság bírása arra kereste a választ, hogy az alapügyben eljáró bírói tanács tagjainak a kinevezésükkel kapcsolatos körülmények hatással lehetnek-e az alapügyben kifejtett ítélkező tevékenységük során a függetlenségükre és a pártatlanságukra, illetve a kérdések az EUB értelmezésében *mutatis mutandis* a Lengyel Népköztársaság nem demokratikus rendszerének megszűnését követően bírói tisztségükben meghagyott bírák helyzetére általánosságban is vonatkozott. A függetlenségükkel kapcsolatos kétségek alapja, hogy őket egy nem demokratikus rendszerben nevezték ki, a szolgálati idejük egy részét a szocialista rendszer idején teljesítették és bírói esküt is ebben az időszakban tettek. Röviden szeretnék utalni arra a lengyel belpolitikai sajátosságra, amelyre hivatkozik Anna Wojcik⁴³ is a lengyel igazságügyi reformmal kapcsolatban és „emlékezet alkotmányosság” elméletnek nevez. Ennek az elméletnek a hatása felfedezhető az előzetes döntéshozatali eljárásban feltett kérdésekben is. Az elmélet lényege, hogy a kormányok a történelmi emlékezet különböző formáit használják fel aktuális politikai döntéseik igazolására.⁴⁴

Az EJEB és az EUB fentiekben hivatkozott gyakorlata alapján a bírói kinevezéssel kapcsolatban a függetlenségére és a pártatlanságára gyakorolt bármilyen hatás akkor állapítható meg, ha összefüggés mutatható ki a bekövetkezett hatás háttérében álló nemzeti szabályok, illetve az érintett bíró függetlenségével és pártatlanságával kapcsolatban a jogalanyokban a bírói eljárása során felmerülő jogos és komoly kétségek között. Tehát a bírói kinevezési eljárás során felmerült valamely szabálytalanságból nem feltétlenül következik minden esetben jogsértés,

³⁹ BN, DM és EN kontra Getin Noble Bank S.A. ügy, C-132/20, 2022. március 29-i ítélet, 73.bekezdés.

⁴⁰ Reczkowicz kontra Lengyel Köztársaság ügy, 43447/19, 2021. július 22-i ítélet.

⁴¹ Uo.128. bekezdés.

⁴² Filipek, Pawel: Drifting Case law on Judicial Independence, Verfassungsblog, 2022. május 13.

⁴³ Wójcik, Anna: Keeping the Past and the Present Apart, Verfassungsblog, 2022. április 26.

⁴⁴ Uladzis lau Belavusau-Aleksandra Gliszczynska-Grabias: Mnemonic Constitutionalism in Central and Eastern Europe, European Papers, Vol. 5, No.3, (2020) 1231-1246. oldal.

azaz annak megállapítása, hogy az adott bíró részvételével eljáró bíróság ne lenne a törvény által létrehozott, független és pártatlan bíróság. Ennek vizsgálata során a döntő szempont a kinevezési eljárás során felmerült szabálytalanság súlya.⁴⁵

A fentiek vizsgálatára az EJEB az Ástráðsson ítéletében⁴⁶ felállított egy három-lépcsős tesztet: (1) fennáll-e a belső jog nyilvánvaló megsértése – azaz objektíven és ténylegesen megállapítható-e a jogsértés; (2) a jogsértés kellő súlyú-e és a törvény által létrehozott bírósághoz való jog lényegét érinti-e – azaz a bírák kinevezésére vonatkozó eljárás alapvető szabályára kell vonatkoznia, valós veszélyt teremtve arra, hogy más állami szervek jogosulatlan mérlegelési jogkört gyakorolhatnak a kinevezési eljárás során; és (3) a jogsértéssel szemben nemzeti bíróság előtt volt-e lehetőség hatékony felülvizsgálatra és jogorvoslatra. Tehát, ha a bírói kinevezés során történt szabálytalanságok nyilvánvalóak és olyan súlyúak, amelyek az alapjog lényegét érintik, valamint ezeknek a felülvizsgálatára, illetve a döntéssel szemben jogorvoslatra nem volt lehetőség a nemzeti bíróság előtt, akkor ezek a körülmények megvalósítják az Egyezmény 6. cikkének a sérelmét és a kinevezéssel érintett bíró, illetve bíróság kizárását vonják maguk után. A Simpson döntésben⁴⁷ az EUB lényegében átvette a fenti teszt első két lényeges elemét és rámutat egy további vizsgálandó kérdésre, ami a Getin Noble Bank ügyben is jelentőséggel bír, azaz annak vizsgálatára, hogy a kinevezési eljárás eredménye az egyéneken megalapozott kétséget ébreszthet-e a bíró függetlenségével és pártatlanságával kapcsolatban.⁴⁸

Az EUB a Getin Noble Bank ügyben eljáró tanács legidősebb tagjával kapcsolatban feltett kérdésekre adott válaszában emlékeztetett arra, hogy az Unióhoz való csatlakozás érdekében a Lengyel Köztársaságnak meg kellett felelnie a tagjelölt államok által teljesítendő kritériumoknak. E kritériumok többek között megkövetelik a tagjelölt államtól, hogy „rendelkeznie kell a demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogokat, valamint a kisebbségek tiszteletben tartását és védelmét szavatoló stabil intézményekkel”. Ehhez hasonlóan az EUSZ 49. cikk, amely biztosítja bármely európai állam számára annak lehetőségét, hogy az Unióba való felvételét kérje, pontosítja, hogy az olyan államokat tömöríti, amelyek szabadon és önkéntesen csatlakoztak az EUSZ 2. cikkben említett közös értékekhez, köztük a jogállamiság értékéhez, tiszteletben tartják ezeket az értékeket, és elkötelezettek azok érvényesítése mellett.⁴⁹ Ebből következően a Lengyel Köztársaságnak az Európai Unióhoz való csatlakozásakor az igazságszolgáltatási rendszere főszabály szerint megfelelt az uniós jognak.⁵⁰

Az EUB álláspontja szerint az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban nem volt egyértelmű és konkrét magyarázat arra, hogy a rendszerváltást megelőzően kinevezett, majd az uniós csatlakozást követően is hivatalban maradt bíró első kinevezése körüli körülmények önmagukban mennyiben teszik lehetővé, hogy valamely személy vagy intézmény az alapügyben lefolytatott eljárás során jogosulatlan befolyást gyakorolhasson a bíróra. A kérdést előterjesztő bíróság nem hivatkozott semmilyen tényre, illetve nem terjesztett elő olyan bizonyítékot, amely arra utalt volna, hogy a Lengyel Népköztársaság nem demokratikus rendszerének megszűnését követően hivatalban maradt bírónak a rendszer megszűnése előtti kinevezésének körülményei hogyan kelthetnek jogos és komoly kétségeket a jogalanyokban a bíró függetlenségét és pártatlanságát illetően. Ezért arra a következtetésre jutott, hogy a bírónak a korábbi rendszer idején történt első kinevezése önmagában nem tekinthető olyan

⁴⁵ Guðmundur Andri Ástráðsson kontra Izland, 26374/18. számú, 2020. december 1-i ítélet, 236. bekezdés.

⁴⁶ Uo. 243. bekezdés

⁴⁷ Simpson kontra Tanács és HG kontra Bizottság ügy, C-542/18 RX-II és C-543/18 RX-II, 2020. március 26-i ítélet.

⁴⁸ Filipek, Pawel: Defective judicial appointments and their rectification under European standards, 2. oldal in Bobek-Bodnar-von Bogdandy-Sonnevend: Transition 2.0: Re-establishing Constitutional Democracy in EU Member States, Nomos 2023.

⁴⁹ 2021. április 20-i Reppublika kontra Il-Prim Ministru ügy, C-896/19, 2021. április 20-i ítélet, 61. bekezdés.

⁵⁰ BN, DM és EN kontra Getin Noble Bank S.A. ügy, C-132/20, 2022. március 29-i ítélet, 104. bekezdés.

körülménynek, ami a jogalanyokban jogos és komoly kétségeket kelthet ezeknek a bírának a jelenlegi igazságszolgáltatási feladatai ellátása során fennálló függetlenségét és pártatlanságát illetően, és önmagában ez a tény nem teheti kérdéssé a részvételükkel működő ítélkező testület törvény által létrehozott, független és pártatlan bíróságnak minősülését.⁵¹

Az alapügyben érintett bírói tanács másik két tagjára vonatkozóan az előzetes döntéshozatali kérelmet előterjesztő bíró egyrészt arra hivatkozott, hogy a szocialista rendszer megszűnését közvetlenül követő időszakban az új rendszer által kinevezett bírakat, az újonnan létrehozott Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács előtti eljárás alapján nevezték ki magasabb szintű bíróságokra, amelynek a működése nem volt átlátható, nyilvános és a határozataival szemben 2007-ig nem volt lehetőség bírósági felülvizsgálatra sem. Másrészt arra hivatkozott, hogy a lengyel Alkotmánybíróság a 2017. június 20-i ítéletében megállapította, hogy a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanácsról szóló törvénynek a taggá választott bírák megbízására vonatkozó valamely rendelkezése alkotmányellenes. Ezért az előzetes döntéshozatali kérelmet előterjesztő bíróság arra kereste a választ, hogy mindez hatással lehet-e az alapügyben eljáró bírák függetlenségére.

Az EUB álláspontja szerint a lengyel Alkotmánybíróság nem a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács függetlenségéről foglalt állást, amikor a testület korábbi összetételét alkotmányellenesnek nyilvánította, ezért a döntés nem vonta kétségbe az egész testület függetlenségét, és legfőképpen a jogalanyokban sem keltett kétséget az érintett bírák külső tényezőkkel szembeni függetlenségével kapcsolatban. Az eljárást kezdeményező bíróság ilyen kétségek fennállásának igazolására nem terjesztett elő semmilyen konkrét bizonyítékot és az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból az sem tűnt ki, hogy a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács a lengyel szocialista rendszer megszűnését követő összetételében ne lett volna a végrehajtó és a törvényhozó hatalomtól független. Ezek a körülmények tehát nem voltak alkalmasak a bírák kinevezésére vonatkozó alapvető szabályok megsértésének a bizonyítására, ugyanis nem jártak azzal a valós veszéllyel, hogy a végrehajtó hatalom veszélyeztette volna a kinevezési eljárás eredményének a feddhetetlenségét.

IV. Összefoglalás

Az EUB az ítéletében nem találta ellentétesnek az uniós joggal, hogy törvény által létrehozott független és pártatlan bíróságnak minősüljön az alapügyben eljáró tanács bírának a részvételével működő ítélkező testület.⁵² A luxemburgi bíróság a Getin Noble Bank ügyben hozott ítéletében uniós jogi megközelítésből érvelt a döntésének indokolásában, melynek az egyik lényeges pontja volt az uniós csatlakozási kritériumoknak való megfelelés, valamint hangsúlyozta, hogy minden esetben az egyéneknél a bíróság pártatlanságával és függetlenségével kapcsolatban jogos kétségeket ébresztő, az egyes bírákra nehezedő aktuális nyomásnak a megalapozott bizonyítékokon alapuló, egyéni értékelésének van jelentősége. Az ítélet indokolásából úgy tűnik, hogy az EUB nem kívánt beleszólni a lengyel igazságszolgáltatással kapcsolatos tagállami belpolitikai vitába, és élesen elhatárolta a lengyel uniós tagság aktuális állapotát a Lengyelország uniós csatlakozását megelőző múlttól, és inkább a jövőbe tekint.⁵³

⁵¹ BN, DM és EN kontra Getin Noble Bank S.A. ügy, C-132/20, 2022. március 29-i ítélet, 108. bekezdés.

⁵² Uo.132. bekezdés.

⁵³ Wójcik, Anna: Keeping the Past and the Present Apart, Verfassungsblog, 2022. április 26.

© Madarasi Anna

MTA Law Working Papers

**Kiadó: Társadalomtudományi Kutatóközpont (MTA Kiválósági
Kutatóhely)**

Székhely: 1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.

Felelős kiadó: Boda Zsolt főigazgató

Felelős szerkesztő: Kecskés Gábor

Szerkesztőség: Hoffmann Tamás, Lux Ágnes, Mezei Kitti

Honlap: <http://jog.tk.mta.hu/mtalwp>

E-mail: mta.law-wp@tk.mta.hu

ISSN 2064-4515